F 1

www.tarim.gov.tr admin@tarim.gov.tr

Türktarım

ISSN: 1303-2364 OCAK-ŞUBAT 2003 TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI DERGİSİ SAYI:149

157. yılında Tarımsal Eğitim ve Öğretim

Zirai eğitimin ilk yapıldığı bina; Halkalı Ziraat Mektebi

Konuk Yazar

Trabzon Hurması YETİŞTİRİCİLİĞİ

Yrd. Doç.Dr.
Murat ŞEKER
Çanakkale Onsekiz Mart Ün.
Zir. Fak. Bahçe Bitk. Böl.

Yrd. Doç.Dr.
Celil TOPLU
Mustafa Kemal Üniversitesi
Zir. Fak. Bahçe Bitk. Böl.

Trabzon hurması (Diospyros kaki Thunb.) Uzakdoğu ülkelerinde yetiştiriciliği 2000 yıldır devam eden, tüketiciler tarafından çok iyi bilinen ve beğeni kazanmış bir meyve türüdür. Dünyaya yayılışı geçen yüzyıl süresince gerçekleşmiş ve günümüzde bir çok ülkede değişik düzeylerde yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ancak, Asya kıtası dışında bu meyve türü minör meyveler ya da az tüketilen meyveler arasında yer almaktadır.

Dünya Trabzon hurması üretiminin yaklaşık 2 milyon ton düzeyinde gerçekleştiği bildirilmektedir. Çin, en önemli üretici olup, bu ülkeyi Güney Kore, Japonya, Brezilya ve İtalya izlemektedir. Yeni Zelanda, Avustralya ve Şili Trabzon hurması üretimini hızla arttıran ülkelerdir. Bu ülkeler coğrafi konumları nedeniyle Asya ülkelerine ve diğer pazarlara sezon dışı meyveler sağlamaktadır.

Uzakdoğu Asya ülkeleri dışında Trabzon hurması meyve üretiminin ve tüketiminin çok düşük olması bu meyve türüne olan ilginin atması yönünde bazı ülkelerin elinde ciddi fırsatlar olduğunu da göstermektedir. Bunun başarılabilmesi için buruk olmayan, çekirdeksiz, sert etli ve dış görünüş itibariyle parlak, kırmızı renkli ve homojen irilikte meyvelerin bol miktarda üretilmesi ve bunların da lezzet, kuru madde ve meyve yapısı gibi önemli parametreler bakımından tüketiciyi tatmin etmesi gerekmektedir.

Trabzon hurması zengin vitamin ve mineraller içermesi nedeniyle sağlıklı beslenme açısından önem taşımaktadır. Meyvelerinde bol miktarda, A ve C vitamini, beta karoten ve suda eriyebilir lifler bulunmaktadır. Yapraklarında da değişik vitamin ve mineraller, antioksidantlar ve flavonoidler bulunmaktadır.

Trabzon hurması meyveleri taze tüketimin yanında işlenmiş ürün olarak da tüketilebilir. Buruk çeşitlerin meyveleri Uzakdoğu ülkelerinde yaygın bir şekilde kurutulmakta, ülkemizde üretilen kuru incir, kuru kayısı benzeri bir ürün şeklinde değerlendirilmektedir. Yaprakları Uzakdoğu ülkelerinde tıbbi ilaç ve bitkisel çay olarak, ünlü Japon yemeği 'Sushi' nin bazı çeşitlerinin hazırlanmasında ve ayrıca tanenli çeşitlerin ham meyvelerinden elde edilen usare, boya ve ilaç sanayiinde değişik amaçlarla kullanılmaktadır. Örneğin. Japonya'da keresteler 'Kaki-shibu'

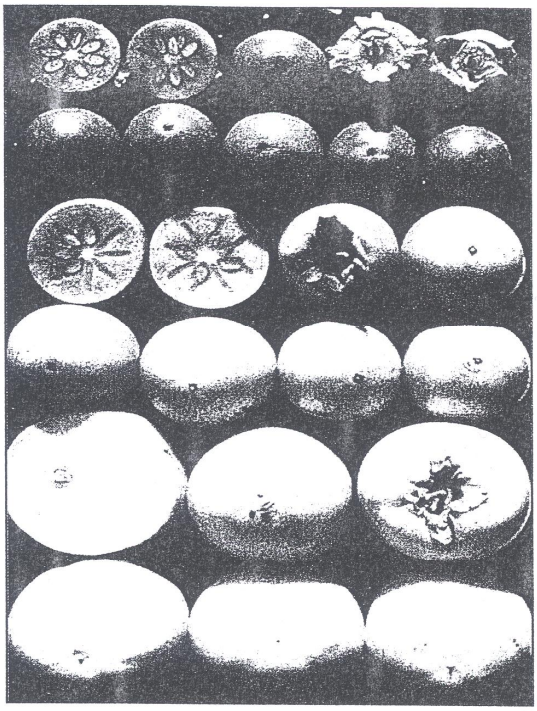

adı verilen ve ham Trabzon hurması meyvelerinden üretilen boya ile kaplanarak daha uzun ömürlü olmaları sağlanmaktadır.

Trabzon Hurmasının Bazı Özellikleri

Trabzon hurması ağaçları 5-6 m uzayabilen, genellikle dik büyüme eğiliminde ve kışın yaprağını döken bir meyve türüdür. Çeşitlerin önemli bir bölümü tozlanma ve döllenme olmaksızın meyvelerini oluşturmaktadır. İklim ve toprak istekleri bakımından çok seçici olmayan bu meyve türü, değişik iklim koşullarına iyi uyum sağlayabilmektedir.

Ağaç üzerinde gelişmekte olan bir Trabzon hurması meyvesinde bol miktarda suda eriyebilir tanen bileşikleri bulunmaktadır. Tanen bileşikleri Trabzon hurmasında burukluk adı verilen olumsuz özelliğe neden olmaktadır. Buruk (astringent) çeşitlerin bir bölümünde tanen içeriği sadece meyvenin olgunlaşmasıyla kaybolmakta ancak, buruk olmayan (non-astringent) çeşitlerin meyve gelişimi aşamasında tanen içeriği giderek azalmakta ve olgunlaşmadan önce burukluk özelliği tamamen kaybolmaktadır. Dolayısıyla Trabzon hurmasında iki farklı meyve tipi bulunmaktadır. Diğer taraftan bazı çeşitlerde de meyve et renginde tozlanmaya bağlı olarak kararmalar da oluşabilmektedir.

Trabzon hurması zengin vitamin ve mineraller içermesi nedeniyle sağlıklı beslenme açısından önem taşımaktadır. Meyvelerinde bol miktarda, A ve C vitamini, beta karoten ve suda eriyebilir lifler bulunmaktadır.

Dünyada Trabzon Hurması Ticaretinin Durumu

Son yıllarda buruk olmayan Trabzon hurması meyvesi ticaretinde artışlar kaydedilmiştir. Çin, Brezilya, Japonya, Güney Kore ve İtalya başta olmak üzere çoğu Trabzon hurması yetiştiricisi ülke üretimlerini iç pazarlarda değerlendirmektedir. Ancak, İsrail ve Yeni Zelanda ihracata yönelik Trabzon hurması endüstrisini kurmayı başarmışlar ve üretimlerinin önemli bir bölümünü ihracat ürünü olarak yüksek fiyatlarla pazarlamaktadırlar. Yeni Zelanda Japonya pazarına, İsrail ise Avrupa Birliği ülkelerine Trabzon hurması ihraç etmektedir. İsrail, yıllık 3.000 ton düzeyinde genellikle 'Triumph' adlı çeşitlerinden elde edilen Trabzon hurması meyvesini 'Sharon Fruit' adını kullanarak başta İngiltere ve Almanya olmak üzere önemli Avrupa pazarlarına satış gerçekleştirmektedir. Avustralya ve Şili'de bu meyve türünün ihracatını artıran diğer ülkelerdir.

Türkiye'de Trabzon Hurması Yetiştiriciliğinin Durumu

Trabzon hurması ülkemizin değişik ekolojik bölgelerine çok iyi uyum sağlamış bir meyve türüdür. Ülkemizin güney illerinde ve özellikle Hatay, Adana, Mersin ve Antalya'da ekonomik olarak yetiştiriciliği yapılmakta ve sınırlı miktarlarda diğer illere gönderilmektedir. Ayrıca, Karadeniz, Marmara ve Ege bölgesinde de özellikle turunçgiller, incir, zeytin, çay ve fındık yetiştiriciliğinin yapıldığı bölgelerde çoğunlukla ev bahçeleri içerisinde bireysel ağaç ya da küçük parseller şeklinde yetiştirilmektedir. Ülkemizin Trabzon hurması üretimi yıllık 15.000 ton düzeyindedir. Ülkemizde çoğunlukla yüksek tanen içeriğine sahip buruk çeşitler yetiştirilmekte ve buruk olmayan çeşitler yeterince bilinmemektedir. Ancak, özellikle Akdeniz Bölgesinde kapama Trabzon hurması bahçeleri yıldan yıla artış göstermektedir. Bunun en önemli nedeni ise meyvelerinin yüksek fiyatla alıcı bulabilmesidir.

Ülkemizde Trabzon hurması meyvelerine genellikle yetiştiriciliğinin yapıldığı illerin pazarlarında Kasım – Ocak ayları arasında sınırlı miktarlarda rastlanmaktadır. Sadece Hatay ve Adana illerinde özellikle Aralık ayı içinde tüketimi yaygınlaşmaktadır. Diğer illerimizde ise pazarlanan çeşitlerin genellikle buruk meyveli olması ve olgunlaşmadan toplanmaları nedeniyle yüksek tanen içermesi tüketicileri bu meyve türünden uzaklaştırmaktadır. Buruk çeşitlerin meyveleri olgunlaştığında aşırı derecede yumuşama gösterdiğinden raf ömrü çok kısalmakta ve bu durum satıcıları da olumsuz etkilemektedir. Halkımızın Trabzon hurması meyvelerini yeterince tanımadığı ve tüketemediği bir gerçektir. Ancak bunun nedeni şüphesiz yanlış çeşit ve tiplerin yetiştirilmesi, muhafaza, pazarlama ve tüketimdeki hatalardır. Diğer taraftan bu meyve türü özellikle güney illerimizde çok beğenilerek tüketilmektedir. Sağlıklı beslenme açısından büyük önemi bulunan bu meyve türünün tüketiminin arttırılması ancak buruk olmayan çe-

şitlerin yetiştiriciliği ile artabilecektir.

Ülkemiz bir çok meyve türü bakımından zengin yetiştiricilik potansiyeline sahiptir. Meyve yetiştiriciliğinin getirisi yüksek bir yatırım olabilmesi için ihracatının da yapılabilmesi gerekir. Ülkemizin taze meyve ve sebze ihracatı son yıllarda önemli artışlar kaydetmesine karşın arzu edilen seviyeden çok uzaktadır. Ülkemizde bir çok tarımsal ürünün son derecede yüksek kalitede üretilmesine karşın, özellikle ihracata yönelik pazarlama sorunlarının çözülememiş olması çok düşündürücüdür. İhracat miktarının arttırılması, pazarlara yeni ürünlerle giriş yollarının araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Trabzon Hurmasının İhracat Şansı Nedir?

Ülkemiz, Trabzon hurması yetiştiriciliği için başta sahil bölgelerimiz olmak üzere şiddetli kış soğuklarının olmadığı tüm bölgelerimizde geniş alanlara ve uygun ekolojilere sahiptir. Meyvelerin yurtdışına gönderilmesi açısından pazarlara yakınlığının yanında büyük deneyimleri de bulunmaktadır. Bu büyük avantaja rağmen meyve yetiştiriciliği bakımından kaynaklar yeterince değerlendirilmemekte, beklenen ekonomik çıkarlar sağlanamamaktadır. Trabzon hurması meyvelerine dış pazarlarda büyük bir talebin olduğu ve bu talebin giderek artacağı düşünülmektedir.

Avrupa ve Uzakdoğu pazarlarının istekleri doğrultusunda buruk olmayan, sertken tüketilebilen, kırmızı ya da koyu turuncu renkli, çekirdeksiz, standart irilikte, taşımaya ve muhafazaya dayanıklı Trabzon hurması meyvelerinin ihracat şansı son derecede yüksektir. Bu özellikleri karşılayan Trabzon hurması çeşitlerinin yetiştiriciliğinin arttırılmasıyla yüksek fiyatlarla ve miktarlarda ihracatın gerçekleştirilmesi mümkündür.

Bu Meyve Türünün Yetiştiriciliğinin Arttırılması İçin Neler Yapılmalıdır?

1. Başta subtropik iklim bölgelerimiz olmak üzere ülkemizin değişik bölgelerinde Trabzon hurması demonstrasyon parselleri oluşturulmalı, üreticilerimiz ve ihracatçılarımız bu meyve türü hakkında bilgilendirilmelidir.

2. Ülkemizde yetiştiriciliği yapılan buruk çeşitler ve tipler, ihracat şansı çok daha yüksek olan ve buruk olmayan çeşitlerle değiştirilmelidir. Bu bakımdan Izu, Matsumoto Wase Fuyu, Jiro, Kaki Tipo, Gosho ve Suruga gibi buruk olmayan çeşitlerin yetiştiriciliği yaygınlaştırılmalıdır.

3. Buruk olmayan çeşitlerin yaygınlaştırılması ve üretimin arttırılmasıyla ülkemiz iç tüketimi arttırılmalıdır.

4. Trabzon hurması çeşitlerinin adaptasyonu ve yabancı çeşitlerin introdüksiyonunu gerçekleştiren Üniversitelerimizde bu meyve türü ile ilgili araştırma çalışmaları desteklenmelidir.

5. Üniversitelerimizin Ziraat Fakülteleri ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar tarafından ülkemizin değişik bölgelerinde bulunan, ekonomik özelliklere sahip yerli tiplerin seleksiyonu çalışmaları sonuçlandırılmalıdır.

6. Trabzon hurması kültürel işlemler bakımından özel uygulamalara gereksinimi olan bir meyve türüdür. Buruk olmayan çeşitlerle uyuşmazlık göstermeyen anaçların kullanımı, sertifikalı fidan yetiştiriciliği, budama ve değişik terbiye sistemlerinin uygulanması, gübreleme, sulama, hastalık ve zararlılar ile mücadele konularında üreticiler bilgilendirilmelidir.

7. Bu meyve türünün ülkemizin önemli ihraç ürünlerinden biri olması için muhafaza ve pazarlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

8. Trabzon hurması ülkemizde değişik isimlerle bilinmesine karşın yaygın olarak sadece 'Hurma' olarak isimlendirilmektedir. Bu meyve türü ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda ve yayınlanan eserlerde 'Trabzon hurması' yerine sadece 'Hurma' kelimesinin kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

İklim ve toprak istekleri bakımından çok seçici olmayan bu meyve türü, değişik iklim koşullarına iyi uyum sağlayabilmektedir.

